

Socialdepartementet
Enheten för hälsa och civilsamhälle

Skellefteå kommuns yttrande över Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid alkoholservering (S2025/01618)

Skellefteå kommun har erhållit Förenklingsrådets förslag om att avskaffa kravet på matservering och eget kök vid servering av alkohol på remiss och avger härmed följande yttrande:

Förslaget innebär en förenkling som kan underlätta för nya aktörer att etablera sig, men vi ser samtidigt flera konsekvenser som bör beaktas.

Synpunkter

1. Ökad belastning på tillstånds- och tillsynsverksamheten

En förenkling av regelverket leder till fler ansökningar om serveringstillstånd. Ett ökat antal tillståndsansökningar innebär att mer resurser behöver avsättas för handläggning, kontroll och tillsyn ute i kommunerna.

2. Risk för konkurrensnackdelar för etablerade aktörer

Förändringen kan också skapa konkurrensnackdelar för etablerade aktörer. Många verksamheter har investerat i kök och matservering enligt nuvarande krav. Om dessa krav tas bort kan nya aktörer etablera sig med lägre kostnader och mindre krav på infrastruktur, vilket riskerar att försätta befintliga företag i ett sämre konkurrensläge. Mindre verksamheter kan visserligen gynnas av lägre etableringströsklar, särskilt de som saknar resurser att bygga kök eller bedriva matservering. Samtidigt kan redan etablerade småföretag som gjort investeringar enligt nuvarande regelverk drabbas negativt av en förändrad konkurrenssituation. Ett ökat antal tillstånd kan dessutom leda till mer omfattande tillsyn, vilket även påverkar mindre aktörer med begränsade administrativa resurser.

3. Alkoholpolitiska mål och trygghet

Rapporten saknar en reflektion kring att borttagandet av mat- och kökskraven inte bara påverkar restauranger och barer, utan även kan öppna för helt andra typer av affärsverksamheter att beviljas serveringstillstånd. Exempelvis bensinstationer, livsmedelsbutiker, detaljhandelsbutiker, frisörsalonger och snabbmatskedjor skulle i praktiken kunna uppfylla de kvarvarande kraven och därmed ansöka om tillstånd. Detta är en betydande förändring av marknaden som inte adresseras i rapporten. En sådan utveckling riskerar dessutom att kraftigt öka tillgängligheten till alkohol i samhället, vilket kan få konsekvenser för både tillsyn, folkhälsa och konkurrenssituationen.

Utredningen SOU 2024:23 En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas framhöll nyligen att krav på matservering och eget kök ska behållas. Utredningen motiverar detta med att mat i samband med alkoholförtäring har en dämpande effekt på berusning och därmed minskar risken för ordningsproblem och alkoholrelaterade skador. Kraven fungerar också som en regulatorisk spärr mot att renodlade dryckesmiljöer sprids okontrollerat, vilket är viktigt ur ett folkhälsoperspektiv. Att förenklingsrådet ca ett år senare framhåller att krav på mat och kök inte kommer ha betydande påverkan på bland annat folkhälsan ger motstridiga budskap.

Slutligen bör förslaget vägas mot kommuners alkoholpolitiska mål och ansvar för trygghet och folkhälsa. Många kommuners riktlinjer för serveringstillstånd bygger på principen om ansvarsfull alkoholservering, där matservering har en viktig funktion i att skapa tryggare miljöer och minska risken för överkonsumtion. En förändring av kraven bör därför noggrant analyseras utifrån dess påverkan på trygghet, folkhälsa och kommunernas möjligheter att upprätthålla en ansvarsfull alkoholpolitik.

Mot denna bakgrund anser Skellefteå kommun att en eventuell förändring föregås av en mer noggrann konsekvensanalys, särskilt vad gäller resursbehov för kommunernas utrednings och tillsynsverksamhet, påverkan på befintliga och mindre aktörer samt effekter på trygghet och folkhälsa. I övrigt har Skellefteå kommun inga synpunkter på förslaget.

Remissvar – Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid alkoholservering (S2025/01618)

Förslag till beslut

Lämnar remissvar i enlighet med bilaga 1 som Skellefteå kommuns yttrande.

Sammanfattning

Förenklingsrådet, ett beslutsorgan inom Tillväxtverket, har föreslagit att kraven på matservering och eget kök vid alkoholservering ska slopas för att minska företagens regelbörda och främja nya affärsmodeller. Förslaget bygger på en beräkning om att nuvarande regler kostar branschen cirka 3,9 miljarder kronor per år. Kritiker ifrågasätter dock beräkningsmetoden och efterlyser mer transparens och folkhälsoperspektiv. Skellefteå kommun som är en av remissinstanserna ser att förslaget kan underlätta etablering för nya aktörer men lyfter samtidigt risker såsom ökad belastning på tillsynsverksamheten, konkurrenssnackdelar för befintliga företag och påverkan på trygghet och folkhälsa. Kommunen föreslår att en noggrann konsekvensanalys genomförs innan eventuella förändringar genomförs.

EDP Vision 2025.4549

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2025-11-25

Bilaga 1, Yttrande 2025-11-25

Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol (förslag från Förenklingsrådet).

Beslutet sänds till:

Miljö & hälsa

Socialdepartementet

Eva Kinnvall
Avdelningschef Miljö och hälsa

Jörgen Lindkvist
Chef Serveringstillstånd

Beskrivning av ärendet

Förenklingsrådet är ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket inrättat av regeringen våren 2024. Rådets uppdrag är att föreslå konkreta åtgärder som minskar företagens regelbörda, administrativa kostnader och andra kostnader som uppstår till följd av regler. Målet är att främja konkurrenskraft, innovation och nya affärsmodeller i Sverige.

Rådet arbetar genom att:

- Ta emot och analysera förslag från företag, branschorganisationer och andra intressenter.
- Identifiera förenklingsområden i svenska regelverk.
- Lämna färdigutredda förslag till regeringen som kan ligga till grund för lagändringar.

Förenklingsrådet har lagt fram ett omfattande förslag till regeringen som syftar till att förenkla alkohollagen för restaurangbranschen. I dag kräver lagen att serveringsställen som vill erbjuda alkohol till allmänheten också måste ha ett eget kök i anslutning till lokalen, tillhandahålla lagad eller tillredd mat, samt erbjuda ett visst antal sittplatser för matservering. Dessa krav gäller även för cateringverksamheter. Förslaget innebär att dessa krav helt slopas, vilket skulle ge företag större frihet att själva avgöra om och hur de vill erbjuda mat.

Bakgrunden till förslaget är att man anser att nuvarande regler medför betydande kostnader och begränsningar för företag inom restaurangbranschen. Enligt Förenklingsrådets beräkningar uppgår dessa kostnader till cirka 3,9 miljarder kronor per år. Denna siffra baseras på en analys av cirka 14 000 restauranger med stadigvarande alkoholtillstånd, där man tagit hänsyn till kostnader för köksutrustning, personal, råvaror, matsvinn och lokalutnyttjande. Förenklingsrådet menar också att genom att ta bort kraven kan företagen minska sina fasta kostnader, effektivisera bemanningen och minska matsvinnet. Dessutom öppnas möjligheter för nya affärsmodeller som till exempel vinbarer, cocktailbarer och bokhandlare med dryckesservering.

Även om Förenklingsrådet anger att de har analyserat cirka 14 000 restauranger med alkoholtillstånd, har det inte offentliggjorts i detalj hur kostnadsbesparingen har räknats ut. Kritiker menar att det är svårt att bedöma trovärdigheten i siffran utan insyn i antaganden, datakällor och beräkningsmodell. Det saknas också en konsekvensanalys av indirekta effekter, såsom ökad alkoholkonsumtion eller påverkan på arbetsmiljö.

Förenklingsrådet uppger dock att man analyserat erfarenheter från andra länder och bedömer att ett slopat matkrav inte medför negativa konsekvenser för folkhälsan men för att säkerställa detta föreslås en löpande uppföljning av alkoholkonsumtionen. Regeringen har uttryckt stöd för förslaget och ser det som ett sätt att främja tillväxt, jobbskapande och företagsamhet. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Skellefteå kommun är en av 107 remissinstanser som får yttra sig över förslaget. Kommunstyrelsen har givit bygg- och miljönämnden i uppdrag att yttra sig direkt till departementet.

Motivering

Förslaget om att avskaffa kraven på matservering och eget kök vid alkoholservering innebär en förenkling som kan underlätta för nya aktörer att etablera sig på marknaden. Samtidigt finns flera konsekvenser som bör beaktas ur ett kommunalt perspektiv.

En förenkling av regelverket kan leda till att fler ansökningar om serveringstillstånd. I Skellefteå kommun hanteras dessa ärenden av tillståndsenheten som redan har ett omfattande uppdrag. Ett ökat antal tillståndsansökningar kan innebära att mer resurser behöver avsättas för handläggning, kontroll och tillsyn vilket kan påverka företagen i form av högre tillsynsavgifter.

Förändringen kan också skapa konkurrensnackdelar för etablerade aktörer. Många verksamheter i Skellefteå har investerat i kök och matservering enligt nuvarande krav. Om dessa krav tas bort kan nya aktörer etablera sig med lägre kostnader och mindre krav på infrastruktur, vilket riskerar att försätta befintliga företag i ett sämre konkurrensläge.

Mindre verksamheter kan visserligen gynnas av lägre etableringströsklar, särskilt de som saknar resurser att bygga kök eller bedriva matservering. Samtidigt kan redan etablerade småföretag som gjort investeringar enligt nuvarande regelverk drabbas negativt av en förändrad konkurrenssituation. Ett ökat antal tillstånd kan dessutom leda till mer omfattande tillsyn, vilket även påverkar mindre aktörer med begränsade administrativa resurser.

Rapporten saknar reflektion kring att borttagandet av mat- och kökskraven inte bara påverkar restauranger och barer, utan även kan öppna för helt andra typer av affärsverksamheter att beviljas serveringstillstånd. Exempelvis bensinstationer, livsmedelsbutiker, detaljhandelsbutiker, frisörsalonger snabbmatskedjor m.m skulle i praktiken kunna uppfylla de kvarvarande kraven och därmed ansöka om tillstånd. Detta är en betydande förändring av marknaden som inte adresseras i rapporten. En sådan utveckling riskerar dessutom att kraftigt öka tillgängligheten till alkohol i samhället, vilket kan få konsekvenser för både tillsyn, folkhälsa och konkurrenssituationen.

Slutligen bör förslaget vägas mot kommunens alkoholpolitiska mål och ansvar för trygghet och folkhälsa. Skellefteå kommuns riktlinjer för serveringstillstånd bygger på principen om ansvarsfull alkoholservering, där matservering har en viktig funktion i att skapa tryggare miljöer och minska risken för överkonsumtion. En förändring av kraven bör därför noggrant analyseras utifrån dess påverkan på trygghet, folkhälsa och kommunens möjligheter att upprätthålla en ansvarsfull alkoholpolitik.

Utredningen SOU 2024:23 En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas framhöll nyligen att krav på matservering och eget kök ska behållas. Utredningen motiverar detta med att mat i samband med alkoholförtäring har en dämpande effekt på berusning och därmed minskar risken för ordningsproblem och alkoholrelaterade skador. Kraven fungerar också som en regulatorisk spärr mot att renodlade dryckesmiljöer sprids okontrollerat, vilket är viktigt ur ett folkhälsoperspektiv. Att förenklingsrådet ca ett år senare framhåller att krav på mat och kök inte kommer ha betydande påverkan på bland annat folkhälsan ger motstridiga budskap.

SKELLEFTEÅ KOMMUN

Mot denna bakgrund föreslår Skellefteå kommun att en eventuell förändring föregås av en mer noggrann konsekvensanalys, särskilt vad gäller resursbehov för kommunernas utrednings och -tillsynsverksamhet, påverkan på befintliga och mindre aktörer samt effekter på trygghet och folkhälsa.

§ 257 Dnr BMN-2025-000259 000

Remiss: Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid alkoholservering (S2025/01618)

Bygg- och miljönämndens beslut

Lämnar remissvar i enlighet med bilaga 1 som Skellefteå kommuns yttrande.

Sammanfattning

Förenklingsrådet, ett beslutsorgan inom Tillväxtverket, har föreslagit att kraven på matservering och eget kök vid alkoholservering ska slopas för att minska företagens regelbörda och främja nya affärsmodeller. Förslaget bygger på en beräkning om att nuvarande regler kostar branschen cirka 3,9 miljarder kronor per år. Kritiker ifrågasätter dock beräkningsmetoden och efterlyser mer transparens och folkhälsoperspektiv. Skellefteå kommun som är en av remissinstanserna ser att förslaget kan underlätta etablering för nya aktörer men lyfter samtidigt risker såsom ökad belastning på tillsynsverksamheten, konkurrenssnackdelar för befintliga företag och påverkan på trygghet och folkhälsa. Kommunen föreslår att en noggrann konsekvensanalys genomförs innan eventuella förändringar genomförs.

EDP Vision 2025.4549

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2025-11-25

Bilaga 1, Yttrande 2025-11-25

Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol (förslag från Förenklingsrådet).

Beslutet sänds till:

Miljö & hälsa

Socialdepartementet